METAFORA CULORII ÎN DISCURSUL POLITIC

Ana PLEȘCA
Universitatea de Stat din Moldova

Rezumat: Culorile sunt suportul gândirii simbolice. În vocabularul politic apar nume de culori care alcătuiesc metafore și prin care sunt simbolizate, tradițional, programe și orientări (de ex., „roșu" este culoarea partidului comunist și a celui socialist, „negru" este culoarea fascismului, **„**verde" se folosește pentru desemnarea partidelor/ grupurilor ecologiste din diferite țări, „albastru" e culoarea preferată a europenilor etc.). Deși, în culturile lumii, culorile au sensuri diferite, în politica internațională, cu mici excepții, culorile își păstrează aceeași valoare simbolică. În politica actuală a Republicii Moldova culorile ce vizează partidele politice și apar frecvent în discursurile reprezentanților acestora sunt, în special, *roșu, albastru* și *verde,* semnificația cărora o vom analiza în acest articol.

Cuvinte-cheie: *culoare, semnificație, valoare simbolică, metaforă, vocabular/ limbaj politic*

Abstract: Colours are the support of symbolic thinking. In the political vocabulary there appear colour names that make up metaphors and which are traditionally symbolized programs and orientations (eg: «red» is the colour of the communist and socialist parties, «black» is the colour of fascism, «green» is used for the designation of parties / environmental groups from different countries, «blue» is the preferred colour of Europeans, etc.). Although, in the world's cultures, colours have different meanings, in international politics, with few exceptions, colours retain the same symbolic value. In the current policy of the Republic of Moldova, the colours that are aimed at political parties and frequently appear in the speeches of their representatives are, in particular, red, blue and green, the significance of which we will analyze in this article.

Keywords: *colour, significance, symbolic value, metaphor, vocabulary / political language.*

Căutând semnificații în culoare, cercetătorii încearcă să cunoască ființa umană și legitățile existenței ei, căci culorile, se știe, sunt suportul gândirii simbolice. De notat că semnificația cromatică, în diferite domenii, este, de regulă, generală sau, mai bine spus, universală: o culoare sau alta, va fi interpretată în pictură, în poezie în onirism etc. la fel.

Și în vocabularul politic apar uneori nume de culori prin care sunt simbolizate, tradițional, programe și orientări. După cum notează Rodica Zafiu, „în dicționarele românești curente din perioada comunistă, sensul secund, de „apartenență politică", al cuvântului *culoare* era precedat, prudent, de paranteza explicativă „în trecut" (DLRM 1958, DEX 1975); în MDE 1978, sensul consi-

derat pe nedrept ca fiind învechit dispărea cu totul. Restrângerea la trecut nu e, firește, o constatare lingvistică, ci o intruziune politică: obsesia partidului unic se asocia probabil cu interdicția de a mai imagina pluralitatea, de a vorbi, chiar ipotetic, de mai multe culori. Sensul nu a dispărut niciodată din limbă; firescul cu care astăzi se vorbește de *curcubeu politic* ori de *cameleonism* îi confirmă persistența." [1,p. 107] (de ex., „parada partidelor moldovenești și *curcubeul politic*" [2])

Prezentăm câteva exemple din presa RM, prin care demonstrăm utilizarea cuvântului „culoare" cu sensul de „apartenență politică":

„cum și-au schimbat *culorile* politice centrele raionale din țară…" [3];

„*culorile* politice ale orașelor Moldovei, în urma alegerilor locale" [4];

„*culorile* se schimbă, dar realitatea nu", „de la o *culoare* la alta, politicienii au un singur scop – să dea jos concurenții" [5];

„legătura dintre modelul economic al Moldovei și *culoarea* politică a puterii" [6] etc.

Culorile înlocuiesc denumirile partidelor și în propoziția: „În urma alegerilor parlamentare din acest an, harta Moldovei este, preponderent, de culoare *roșie şi verde*, adică reprezintă opțiunile electorale ale simpatizanților Partidului Comuniștilor și Partidului Liberal Democrat din Moldova" [7] sau, după alegerile în consiliile locale, în presă stestăm: „Moldova între roșu, verde, albastru și azuriu" [8]. Iar citind declarația MAE (Vitalia Pavlicenco) din 2009, în finalul căreia găsim sloganul: „Alb, albastru, galben, verde – și Moldova nu se pierde" ne dăm seama că e vorba tot despre partidele politice, înlocuite metaforic prin culori: („Sunt convinsă că PLDM, PL, AMN și MAE trec de pragul electoral, că doar aceste partide inspiră credibilitatea pentru o schimbare adevărată în RM". [9]

În politica actuală a Republicii Moldova culorile ce vizează partidele politice sunt, în special, *roșu, albastru* și *verde.* Semnificativ în acest sens este enunțul:„Pentru ca lucrurile să meargă liniștit în Republica Moldova, Guvernul nu trebuie să fie nici *roșu*, nici *verde*, nici *albastru*, nici de culoarea curcubeului. Guvernul trebuie să aibă doar doua calificative – profesionist și responsabil" [10].

Dintre toate culorile, **roșul** are cel mai puternic efect asupra creierului uman. El ne intimidează adversarii, ne crește performanțele și ne influențează – efecte demonstrate de experimente. Când strămoșii noștri au început să-şi picteze corpul, au folosit mai întâi un ocru roșu, culoarea sângelui, simbolul vieții, dar şi al morții. Deloc întâmplător, asociem roșul cu puterea, cu agresivitatea.

Potrivit psihologilor, culoarea roșie incită și stârnește puternice emoții, atât pozitive, cât și negative (este culoarea lui Cupidon și a diavolului, a dragostei pătimașe și a războiului, a seducției și violenței, a sângelui și a focului).

În diferite culturi ale lumii, roșul are anumite semnificații. În China, de pildă, și în cea mai mare parte a Asiei, aceasta este culoarea norocului, a fericirii

și a prosperității. Din acest motiv, miresele din China poartă, în mod tradițional, rochii de culoare roșie. La fel, în India și Nepal, miresele se îmbracă în sari-uri roșii. În Japonia, un kimono roșu simbolizează fericirea și norocul, iar în India, roșul semnifică puritatea dătătoare de viață. În Rusia, dar și în alte țări, roșul este un simbol al comunismului și al revoluției. Totodată, simbolismul culorii roșii este asociat cu primejdia și răul în Orientul Mijlociu, iar în Africa de Sud este culoarea doliului. [11]

Culoare a extremelor, roșul tinde să aibă aceleași semnificații în toate culturile și tradițiile lumii. De exemplu, roșu este culoare internațională pentru „stop" și e cel mai frecvent întâlnită pe steagurile lumii. De notat că „roșu" apare pe locul trei, după cuvintele „negru" și „alb" în toate limbile lumii.

În politică, în special în fostele țări ale URSS și ale lagărului socialist, inclusiv în Republica Moldova, roșul este culoarea partidului comunist și a celui socialist. Aceste partide utilizează simbolistica roșului cu orice ocazie (drapel, carnet, inscripții etc.). De observat însă că ele, partidele, nu-şi asuma explicit această culoare ca denumire. În lucrarea sa *Limbaj și politică*, R. Zafiu menționează că „dicționarele înregistrau sensul adjectival „inspirat, pătruns de idei revoluționare; creat de o mișcare revoluționară" (DLRM, DEX 1975) şi pe cel substantival, de „adept al unor idei progresiste sau revoluționare, luptător pentru cauza unei revoluții" (*ibid.*); definițiile, evident pozitive, apreciative, nu cuprindeau în niciun caz formularea (curentă în dicționare străine contemporane de același tip – Lexis, Robert, Random House etc.) „comunist; de extremă stângă". Dicționarele de după 1989 suplinesc golul: DEX 1996 (ca și cel din 1998 sau 2009 [12], menționează la sensul figurat al adjectivului „roșu": „comunist", iar pentru substantivul corespunzător prima definiție este „adept al comunismului" [1, p. 107].

Cu acest sens („adept al comunismului") este folosită și sintagma metaforică „ciuma roșie": „Acum eu văd fotografii că uite au plecat lumea din țară în 2015 - 2018. Cine a închis școlile ca să plece copiii din sate? Și ei strigă *ciuma roșie*? Vreau să vă aduc aminte: albaștri, voi golubâie ați fost, galbeni și verzi ați fost la guvernare" [13], a precizat președintele Republicii Moldova, Igor Dodon.

De notat că poetul polonez Jósef Szczepánski, în poezia *Ciuma Roșie* (Czerwona Zaraza), face referire tot la comunism. Scris în 29 august 1944, poemul exprimă deznădejdea insurgenților polonezi anti-naziști de a-i vedea pe sovietici așteptând tacticoși pe malul estic al Vistulei ca naziștii să-i extermine (patrioții polonezi porniseră acțiunea de eliberare a Varșoviei în speranța că vor primi ajutor din partea sovieticilor). Poemul exprimă, simplu și tulburător, paradoxul istoric din care Polonia, prinsă între nazism și comunism, nu va reuși să iasă cu adevărat decât peste ani: „Te așteptăm *Ciumă Roșie* / să ne scapi de *Ciuma Neagră*" („Czekamy ciebie, czerwona zarazo, byś wybawiła nas od czarnej śmierci"). Astfel, atât metafora *ciuma roșie*, cât și metafora *ciuma neagră* devin

metafore ale pericolului și ale morții, metaforă care nu are o singură culoare. Orice pulsiune totalitară e ca o ciumă. Dar mai presus de toate, orice tendință care pune în pericol adevărul și valorile morale pune în pericol, ca o boală necruțătoare, umanitatea din fiecare dintre noi.

Menționăm că, în politică, „negru" este culoarea fascismului. „Cămășile negre" (Squadristi) este denumirea metonimică a trupelor armate ale Italiei fasciste de pe timpul lui Mussolini. Este ușor de intuit că, mai târziu, Cămășile Negre ale lui Mussolini au devenit sursa de inspirație a Cămășilor Brune ale lui Hitler.

De altfel, **negru** este o culoare controversată. Pe de o parte, este asociată demonilor, vrăjitoarelor; pe de altă parte, durabilității și încrederii. Pe de o parte inspiră autoritate și putere, pe de altă parte – disperare, jale. Pe de o parte, simbolizează răutate și activități criminale; pe de altă parte – constanță, prudență și înțelepciune.

Simbolic, negrul este înțeles cel mai adesea sub aspectul său negativ. Plasat în dedesubtul lumii, negrul exprimă pasivitatea, starea de moarte deplină. Negrul este, așadar, o culoare de doliu – şi nu ca albul, ci într-un mod mai copleșitor. Doliul alb are în el ceva mesianic, el indică o absență temporară. Albul este culoarea de doliu a regilor şi a zeilor ce trebuie şi urmează să se renască. Despre doliul negru se poate spune că este doliul fără speranță. Doliul negru înseamnă pierderea definitivă, prăbușirea pe vecie în Neant.

În discursurile politice actuale culoarea „negru" (dar și „alb") este utilizată în expresii metaforice cotidiene, fără nuanță politică evidentă:

„când aude cuvântul Justiție vede *negru* în fața ochilor" [14];

„a simțit că i se pregătește *șnurul* negru" [15];

„protest *în negru* – un apel lansat de liderul PAS Maia Sandu" [16];

„fulare *albe* pentru zile *negre*" [7];

„de mâine conducerea va avea zile *negre*" [17];

„Presupun relații de ostilitate politică… Prognozez zile *negre* pentru Andrei Năstase în relația cu Consiliul Municipal" [6] ;

„nopți *albe* și zile *negre* în Europa" [18].

O ală culoare din politica RM – **verdele.** Culoarea, în general, are multe semnificații. Cel mai des este folosită pentru a simboliza natura. Prin corelație simbolizează și viața, tinerețea, renașterea, speranța și vigoarea. Anume de aceea culoarea **verde** e folosită pentru desemnarea partidelor/ grupurilor ecologiste din diferite țări. Se utilizează atât ca adjectiv: „Partidele *verzi* (ecologiste), până acum mai puțin vizibile, au înregistrat rezultate foarte bune în cadrul scrutinelor" [19], cât și, mai des, ca substantiv: „*Verzii* Europeni reprezintă cu mândrie dezvoltarea durabilă a umanității…" [20] sau „*Verzii* din Moldova cheamă la proteste fără violențe" [21] ori „obiectivele verzilor din RM în parlamentul european…" [20].

Verdele este culoarea pe care ochiul o acceptă cel mai ușor și poate îmbunătăți vederea. Este o culoare care are un efect neutru asupra psihicului uman. Această culoare este utilizată în camerele unde așteaptă oamenii care vor fi filmați pentru a apărea la televizor. Verdele este deseori utilizat și în spitale, întrucât relaxează pacienții.

Dar verdele comportă și câteva semnificații negative. Pe lângă imaturitate, această culoare poate transmite imboldul de a pune stăpânire asupra lumii şi oamenilor, a privi existența prin prisma materialismului, a aduna cu orice preț cât mai mute posesiuni. Alături de posesivitate, inclusiv în dragoste, verdele este corelat adeseori cu invidia şi gelozia. Pe de altă parte, este culoarea folosită ca avertisment față de substanțe chimice potențial periculoase.

Semnificația culorii verzi pe cuprinsul lumii este diferită. În multe părți ale lumii, verdele simbolizează siguranța, securitatea. Este culoarea emblematică a Irlandei, semnificând vastele dealuri înverzite de aici, precum şi sfântul patron al acestei țări, Sfântul Patrick. La chinezi, pietrele verzi de jad reflectă virtutea şi frumusețea, iar pentru japonezi, verdele este simbolul vieții eterne. Din cauza asocierii cu primăvara, în Portugalia verdele este culoarea speranței etc.

Verdele (ca și „negru") intră în expresia „cămășile verzi" și, după cum menționează R. Zafiu, „a ajuns să desemneze curent în română fenomenul şi ideologia legionară. Obsesia simbolisticii culorii a acționat aici şi mai puternic, în primul rând prin cenzură. Dicționarele n-au înregistrat sensul tabu: circulau însă în perioada comunistă recomandări propagandistice orale de evitare a culorii – de pildă pentru literele diverselor lozinci." [1, p. 107]

În politica RM, partidul pe care îl simbolizează culoarea verde este PLDM-ul:

„peisajul politic de la Chișinău şi-a adăugat mai multe culori – bleul liberal, *verdele liberal-democrat* şi albastrul democrat" [19];

„se pare că *verdele* lui Filat nu mai prinde bine nici la față și nici politic" [22];

„doar că și păpușar, și contrabandist e unul singur – acel mai *verde* primministru" [23].

O altă culoare „politică" a RM e **albastrul.**

Până a prezenta câteva exemple de utilizare a acestei culori în discursurile politice, menționăm câteva semnificații generale ale acestei culori. Albastrul reprezintă singurătate, tristețe, depresie, dar și înțelepciune, încredere, loialitate. Când porți albastru la interviurile pentru angajare arăți că ești o persoană loială și capabilă să se dedice binelui firmei. Totodată, albastrul relaxează sistemul nervos, el dă efect de somnolență, îi face pe oameni contemplativi. E o reacție opusă roșului. Albastrul deschis – calmează. Albastrul închis însă dă senzația de răceală.

În cultura americană, albastrul a devenit, în timp, un simbol al depresiei și mâhnirii. „To feel blue" înseamnă literal „a te simți „albastru"", dar are semnificația de „a te simți trist, cuprins de tristețe." De altfel „tristețea" albastrului e vizată și de DEX : „(Fig.) Melancolic. Trist. Sumbru". Iar sintagma *Inimă albastră* are semnificația „suflet trist". [12]

Ca și în cazul altor culori, albastru are variate semnificații în culturile lumii, atât pozitive, cât și negative. Astfel, în credința iudaică, albastrul este culoarea sfințeniei. Grecii antici credeau ca albastrul are capacitatea de a apăra de ochiul rău / deochi. Filosofii din Roma antică își arătau rangul purtând robe albastre, iar în Franța, albastrul profund este asociat cu regalitatea și aristocrația. Această semnificație o păstrează expresia „sânge albastru". În Egiptul antic, pielea albastră a zeului Amon semnifica divinitatea. În China însă, albastrul este culoarea imortalității, iar în Iran – a doliului. În Germania, angajații sunt anunțați că sunt concediați printr-un „plic albastru" (Blaue Briefe).

Dar, albastrul este culoarea preferată a europenilor (drapelul Uniunii Europene), surclasând verdele şi roşul. „Discret, puțin apreciat şi poate chiar disprețuit în Antichitate, traversând oscilațiile istoriei, dar şi controversele științei, declanșând o adevărată revoluție artistică în Evul Mediu când devine culoarea celestă prin excelență, albastrul a ajuns în ziua de azi să decoreze marile instituții europene şi să fie prezent în simbolistica celor mai multe drapele şi distincții oficiale de stat". [19]

În politica RM, albastru e culoarea partidului democrat, iar albastru deschis (azuriu) – a PL-ului.

Tenta politică a culorii e evidentă în replica ambiguă a lui Igor Dodon (socialist) adresată lui Mihai Ghimpu (liberal) în una din ședințele Parlamentului în 2016: „Iar celor care vorbesc de steaua roșie, o să le spun: mai bine să fiu *roșu* decât *albastru*" [24].

Așadar, termenii cromatici funcționează, în limbajul politic, în special ca semne de recunoaștere a partidelor. Cu mici excepții, simbolurile culorilor păstrează aceeași semnificație în politica internațională.

BIBLIOGRAFIE:

1. ZAFIU, R. Limbaj și politică, Ed. Universității din București, 2007.
2. http://www.evzmd.md/politica/ [accesat: 11.10.18]
3. http://www.basarabia.md/ [accesat: 23.09.18]
4. https://www.realitatea.md/ [accesat: 11.10.18]
5. http://diez.md/ [accesat: 1.11.18]
6. http://tribuna.md/ [accesat: 29.09.18]
7. https://www.timpul.md/ [accesat: 23.09.18]
8. http://protv.md/stiri/politic/ [accesat: 4.11.18]

9. http://www.pavlicenco.md/tag/nemanipulare/ [accesat: 29.09.18]
10. http://aHYPERLINK «http://actualitati.md/»ctualitati.md/ [accesat: 12.10.18]
11. EVSEEV, I. Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale. Ed. „Amarcord", Timișoara, 1994 http://www.academia.edu/13922869/disctionar
12. https://dexonline.ro/definitie/ [accesat: 11.09.18]
13. https://www.prime.md/ro/ [accesat: 31.10.18]
14. https://circulpolitic.ro/ [accesat: 12.10.18]
15. https://www.digi24.ro/ [accesat: 15.10.18]
16. https://unimedia.info/ [accesat: 19.10.18]
17. https://www.news.ro/ [accesat: 4.11.18]
18. https://www.cotidianul.ro/ [accesat: 12.10.18]
19. https://adevarul.ro/ [accesat: 29.09.18]
20. http://www.partidulverde.ro/ [accesat: 11.09.18]
21. http://www.ipn.md/ro/politica/ [accesat: 15.10.18]
22. https://stiri.md/ [accesat: 12.10.18]
23. https:/HYPERLINK «https://www.privesc.eu/arhiva/»/www.privesc.eu/arhiva/ [accesat: 19.10.18]
24. http://inprofunzime.protv.md/stiri/politic/[accesat: 23 .09.18]